

Ελευθερία και αυτεξούσιο στο ανθρώπινο πρόσωπο

/ [Πεμπτούσια· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)



Η μελέτη της κας Νίκης Νικολάου για τη σύνδεση της θεολογικής ανθρωπολογίας με τη Βιοηθική συνεχίζεται (προηγούμενη δημοσίευση: www.rempitousia.gr/?p=81460), με την εξέταση του ανθρώπινου αυτεξουσίου.

Η πορεία που θα ακολουθήσει ο άνθρωπος, εξαρτάται από τον ίδιο. Έχει την ελευθερία να επιλέξει αυτό που θέλει. Να σημειωθεί ότι οτιδήποτε εμποδίζει τη μόρφωση της υποστατικής αρχής στον άνθρωπο και κατ' επέκταση την ομοίωσή του προς τον Θεό, δεν γίνεται αποδεκτό από την Ορθόδοξη ηθική[92]. Επομένως, ο άνθρωπος πρέπει να έχει σωστή αντίληψη του προτύπου, ορθή θεωρία του Θεού και ορθόδοξο δόγμα[93]. Ο Γέροντας Σωφρόνιος θεωρεί πολύ σημαντικό το τελευταίο, εξ ου και διαμόρφωσε τη δογματική συνείδηση, η οποία θεωρεί ότι πρέπει να είναι οδηγός στην πίστη και στη ζωή των Χριστιανών, των Πατέρων και των Γερόντων[94].



Κατά τον Γέροντα, ο άνθρωπος είναι πρόσωπο κατ' εικόνα του Χριστού. «Ο Χριστός μας φανέρωσε την τελειότητα της εικόνας του Θεού στον άνθρωπο και τη δυνατότητα της φύσεώς μας να προσλάβει το πλήρωμα της θεώσεως σε τέτοιον βαθμό, ώστε ο ίδιος, μετά την ανάληψή Του, ενθρόνισε «εν δεξιά του πατρός» τη φύση μας»[95]. Στο πρόσωπο του Χριστού παρατηρείται το σχέδιο του Θεού για τον άνθρωπο. Όλα ξεκινούν από τον Θεό και καταλήγουν στην έλευση του Χριστού και την κάθοδο του Αγίου Πνεύματος.

Το πρόσωπο μπορεί να γίνει κατανοητό μόνο εάν τεθεί σε σχέση με κάτι ή κάποιον άλλον και ουδέποτε μπορεί να ζήσει σε απομόνωση. Το κάθε πρόσωπο αποκτά τη δική του προσωπική ταυτότητα, όταν παισιώνεται από άλλα πρόσωπα και αυτό το πρόσωπο υπάρχει όσο δίνει και λαμβάνει αγάπη. Συνεπώς, το ανθρώπινο πρόσωπο εκτός από την κίνηση του να συναντήσει τον Θεό, κινείται και προς τη συνάντησή του με τον συνάνθρωπό του. Το πρόσωπο δεν υπόκειται στη βιολογική αναγκαιότητα, διότι φέρει την εικόνα του θεού. Επομένως, είναι η πηγή της κενωτικής αγάπης προς τον Θεό και τον πλησίον.

Όταν το συνδέουμε με το σώμα, το πρόσωπο αποκτά εσχατολογική διάσταση. Το σώμα δεν θεωρείται ποτέ καθαυτό, αλλά ενυπόστατα, δηλαδή μέσα από το πρόσωπο. Αποτελεί το περιεχόμενο του προσώπου και το πρόσωπο αποτελεί την

υπόσταση του σώματος. Έτσι, το ανθρώπινο σώμα αποτελεί στον καθένα μας «το αποκαλυπτικό σημείο, τον ενεργούμενο τόπο και τη μυστηριακή έκφανση (δηλαδή την ως προς τα Έσχατα εικόνα) της (άρρητα, δηλαδή υπερβατικά-ελεύθερα) προσωπικής υπόστασης του ανθρώπου»[96]. Ο κάθε άνθρωπος μέσω του προσώπου, είναι ελεύθερος να διανοίγεται στην άκτιστη πραγματικότητα, στον ελεύθερο και άφθαρτο Θεό και έτσι να γίνεται κατά χάριν άφθαρτος[97].

Για την Ορθόδοξη θεολογία, η διδασκαλία της Εκκλησίας περί του ανθρώπου ως προσώπου- υποστάσεως αποκτά ένα περιεχόμενο οντολογικό και βαθύ. Υπογραμμίζει την υπεροχή και τη μοναδικότητα του ανθρώπινου προσώπου. Η έννοια πρόσωπο «στοιχειοθετεί την πραγματική ταυτότητα του κάθε συγκεκριμένου ανθρώπου στη μοναδική και ασύγχυτη, την ανεπανάληπτη και αναντικατάστατη ρίζα του»[98]. «Το πρόσωπο υπέρκειται κάθε κοινωνικοβιολογικής κατάστασης και συγκροτεί την ανθρώπινη ύπαρξη ακόμα και σε καταστάσεις οριακές και τραγικές, όπως είναι οι σοβαρές ασθένειες»[99]. Ο άνθρωπος, δεν αντιμετωπίζεται ως μέλος μίας συγκεκριμένης κοινωνίας, που του αναγνωρίζει αξία, δικαιώματα και υποχρεώσεις, αλλά τοποθετείται στην προοπτική της αιωνιότητας μέσα από την οποία καταξιώνεται και η χωροχρονική του παρουσία στον κόσμο[100]. «Ο άνθρωπος- υπόσταση εκδηλώνεται με τη λειτουργία της αυτοσυνειδησίας, του αυτοπροσδιορισμού, όπως και με τη ικανότητά του να γνωρίζει όχι μόνον τον κόσμο των κτιστών πραγμάτων, αλλά και το Θείο Είναι, δηλαδή τον Ίδιον τον Δημιουργό»[101]

• Το αυτεξούσιο

Το αυτεξούσιο είναι απαραίτητο συμπλήρωμα του νοερού και μαζί, αποτελούν το περιεχόμενο της κατ' εικόνα Θεού δημιουργίας του ανθρώπου. Το νοερό θεωρείται το χάρισμα της ικανότητας και της δυνατότητας του ανθρώπου να κρίνει σωστά τα πράγματα και να ξεχωρίζει ποιό είναι το θέλημα του Θεού. Το αυτεξούσιο είναι η ελευθερία του ανθρώπου να έχει μόνος του την εξουσία να αποφασίσει αν θα δράσει προς επίτευξη του θελήματος του Θεού, δηλαδή την εξομοίωσή του με τον Θεό, της εξομοίωσης των αρετών και τη μετοχή του στη θεία ζωή. Με αυτά τα δύο δεδομένα, ο άνθρωπος γίνεται αυτοσυνείδητο και αυτεξούσιο όν.

Το αυτεξούσιο της ανθρώπινης φύσης εκφράζεται μέσω του νου του ανθρώπου, αφού ο νους είναι ένας τρόπος έκφρασης της ψυχής του ανθρώπου[102]. Η καλή χρήση του αυτεξουσίου, προσβλέπει και κατευθύνει τον άνθρωπο προς τη ζωή του Θεού[103]. Μπορούμε να πούμε ότι το αυτεξούσιο, αποτελεί το πιο βασικό στοιχείο που χάρισε ο Θεός στον άνθρωπο, ώστε να δύναται, εάν ασφαλώς το αξιοποιήσει προς όφελός του, να μοιάσει στον Θεό[104]. Κατά τον Μάξιμο τον

Ομολογητή, η δύναμη που υποδηλώνει μια κίνηση αποτελεί το βασικό και απαραίτητο στοιχείο της ανθρώπινης φύσης. Είναι το στοιχείο το οποίο μας παραπέμπει στο να επιλέξουμε ανάμεσα σε δύο ή περισσότερες δυνατότητες. Επιπλέον, με τη σωστή χρήση της ελευθερίας και τη συμμετοχή στη θεία χάρη, το αυτεξούσιο συνδέεται έμμεσα με τη θεώρηση του ανθρώπου ως προσώπου[105].

[Συνεχίζεται]

[92] Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, *Οδοιπορικό θεολογικής ανθρωπολογίας*, ό.π., σ. 256

[93] Στο ίδιο, σ. 193

[94] Στο ίδιο, σ. 193

[95] Αρχιμανδρίτη Σωφρόνιου Σαχάρωφ, *Οψόμεθα τον Θεόν καθώς εστί*, ό.π., σ. 252

[96] Κωνσταντίνος Αγόρας, “Ηθική και Βιοηθική”, στο Αγόρας Κ., κ.ά., *Πίστη και Βίωμα της Ορθοδοξίας: Δόγμα, Πνευματικότητα και Ήθος της Ορθοδοξίας*, τ. Α΄, (Πάτρα: ΕΑΠ, 2002), σ. 351

[97] Στο ίδιο, σ. 351

[98] Στο ίδιο, σ. 316

[99] Νικόλαος Γ. Κόιος, *Βιοηθική. Συνοδικά κείμενα Ορθόδοξων Εκκλησιών*, ό.π., σ. 25

[100] Νικόλαος Γ. Κόιος, *Συνέδριο Βιοηθικής του Συμβουλίου Ευρωπαϊκών Εκκλησιών (CEC,) Συνέδριο Βιοηθικής του Συμβουλίου Ευρωπαϊκών Εκκλησιών (CEC)*: Αναφορά προς την Επιτροπή Βιοηθικής της Ι.Σ. της Εκκλησίας της Ελλάδος (<http://www.pemptousia.gr/2012/08/%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%AD%CE%B4%CF%81%CE%B9%CE%BF-%CE%B2%CE%B9%CE%BF%CE%B7%CE%B8%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%AF%CE%BF%CF%85-%CE%B5%CF%85/>), ημερομηνία ανάκτησης 10/05/2013

[101] Αρχιμανδρίτη Σωφρόνιου Σαχάρωφ, *Οψόμεθα τον Θεόν καθώς εστί*, ό.π., σ. 272

[102] Σταύρος Γιαγκάζογλου, *Κοινωνία θεώσεως*, ό.π., σ. 69

[103] Στο ίδιο, σ. 85

[104] Σωκράτης Ι. Ανδρέου, *Φύση και γνώμη κατά τον Άγιο Μάξιμο τον Ομολογητή*, ό.π., σ. 84

[\[105\]](#) Νικόλαος Γ. Κόιος, *Βιοηθική. Συνοδικά κείμενα Ορθόδοξων Εκκλησιών*, ό.π., σ. 26